

GESCHIEDENIS VAN HET LEOPOLDPARK.

door **Dr. Gerard DANIËLS**

Oorspronkelijk kende Oostende een klein park, La plaine St. S2bastien geheten, op de plaats waar nu het Leopoldpark gelegen is. Eigenlijk was het een groot grasperk met enkele bomen waar vooral de jeugd kwam spelen en huismoeders hun wasgoed te drogen legden. De stad zelf was nog omgeven door stadsmuren die naar het oosten toe opgetrokken waren ongeveer waar nu het staketsel loopt, ten zuiden waar nu het Mercatordok en het stadhuis zich bevinden en ten westen ter hoogte ongeveer van het gerechtsgebouw naar het huidige postgebouw toe. Daar was ten andere de Westpoort gelegen die toegang verleende tot de stad. Het gebied buiten de westmuur was militair en dus verboden terrein.

POLITIEREGLEMENT;

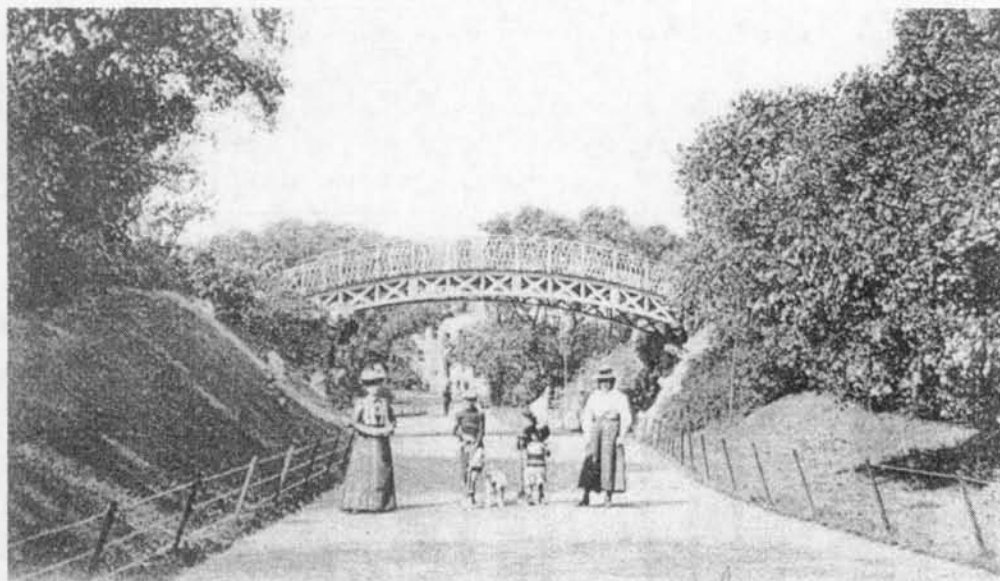
Bij het opkomen van het toerisme rond 1850 ontstond de behoefte naar een wandel-parkgebied waar ook bezoekers zich konden ontspannen. Na diverse heroïsche discussies verkreeg het Stadsbestuur in 1860 de toelating dit militair gebied over te nemen met de bedoeling er een stadspark te creëren. Dit werd verwezenlijkt in 1861 en toegankelijk gesteld, met bijhorend politiereglement vanaf 1862. Het besloeg nog een beperkte oppervlakte, met rotstuint, grasvelden en bomen. In het begin was toegangsgeld vereist: 1,5 fr per persoon of 5 fr per familie voor Oostendenaars terwijl de vreemde gasten gratis toegang kregen. Deze discriminerende toegangsprijs voor eigen ingezetenen zorgde voor heel wat heibel zodat de Stad besloot die maar snel af te schaffen. Elke avond werd het park gesloten (18u in de winter en 22u in de zomer) omdat dan ook de nog aanwezige stadspoort toeging als beveiliging voor de stad. Er werden concerten en feesten ingericht en stoelen verhuurd. Het politiereglement stipuleerde overigens dat paarden, ezels en geiten er niet binnen mochten en ook spelen met ballen, hoepels of vliegers was er verboden. Een strikt taboe gold eveneens voor dronkaards en prostituées !

Bij het ontmantelen van de stadsmuren (1865) kwam een veel groter terrein vrij en kon aan uitbreiding van het park gedacht worden. Bij beslissing van de gemeenteraad van 28 september 1870 werd een totaalplan van architect Fuchs aangenomen. Dit omvatte een indeling in romantisch engelse stijl met grote vijver (restant van de vestigingsgracht), eiland, bruggetjes, wandelpaden en een diversiteit van plaatseigen flora. Het werd meteen een succesvol element in het toen nog ontwikkelend toerisme.

DE KIOSK.

Regelmatig werd dit park met ingrepen en kunstwerken verruimd en verrijkt. In 1863 reeds was een houten kiosk opgericht waar concerten werden uitgevoerd door de stedelijke harmonie of door een muziekkapel in garnizoen in de stad of uit Brugge afkomstig. Bij een vuurwerk afgestoken in de avond van 14 augustus 1878 in de nabijheid van de kiosk kwam een genster terecht op het strodak van dit gebouw dat volledig in de vlammen opging. Dit voorval had voor gevolg dat men er onmiddellijk aan dacht een nieuwe kiosk in gietijzer op te trekken wat slechts 9 jaar later zou gebeuren. Intussen werd een eenvoudig houten, niet overdekte estrade geplaatst waarop musicerenden konden plaats nemen. Gevolg gevend aan de talrijke klachten van optredende muziekkorpsen besliste de gemeenteraad op 20 april 1885 over te gaan tot het optrekken van een stevige kiosk op gemetste onderbouw. Het ijzeren gebinte van het bovengedeelte werd aangekocht te St. Sauveur-lez-Arras in Frankrijk voor de som van 5500 fr. Op zondag 14 juni 1885 werd deze stemmige muziektent ingehuldigd met een concert gegeven door de harmonie "Euterpe" onder de leiding van dirigent Pierkot.

In 1899 werd de kiosk omgeven door hovingen. Voor de aanleg van de omheining werd gebruik gemaakt van bakstenen en arduin afkomstig van de afbraak van de toenmalige koninklijke stallingen of vroegere kazerne waar het door Alban Chambon ontworpen theatergebouw (1899) zou opgetrokken worden.

Le pont dans le parc Leopold

Ostende

Het luchtbrugje dat de verbinding tussen de Trinkhall en de fontein mogelijk maakte. Afgebroken rond 1960 (kaart van rond 1900)

OOSTENDS WATER EN SPORT

In 1858 was een artesische put aangeboord in de zoektocht naar eigen drinkwatervoorziening. Het water bleek echter ondrinkbaar maar wel geschikt voor geneeskundige doeleinden. Meteen de oorsprong van het lange tijd gerenommeerde oostends mineraal water. Rond die bron werd een "Pavillon Royal" gebouwd, later in "Trinkhall" herdoopt. Het was de bedoeling hier een thermaal instituut te ontwikkelen met mogelijkheid tot mineraal baden. Hevige debatten ontstonden omdat het park zelf hierdoor dreigde te verdwijnen. Wereldoorlog 1 stelde een einde aan de discussies en redde uiteindelijk het park. Met de bouw van de Thermen op een andere plaats (1933) werd de Trinkhall herleid tot een cafetaria met biljartspelen en vóór de oorlog (40-45) kwamen er openbare stortbaden bij. In 1960 werd ook dit typische gebouw afgebroken.

In 1888, ter gelegenheid van een internationale tentoonstelling "Hygiëne en Veiligheid", werden in het park een stenen leeuw en een stenen hert geplaatst. De stenen leeuw bevindt zich nu nog op de restanten van de oorspronkelijke stadsmuur.

Vanaf 1895 werden speelvelden aangelegd waar thans het minigolf-terrein gelegen is; deze speelvelden omvatten de eerste oostendse tennisterreinen, croquetvelden en volleybalvelden. In de vijver werden vanaf 1905 waterpolo en zwemwedstrijden ingericht en op de open grasvelden kwamen schermoefeningen en damesbalspelen. Soms grepen grote waterfeesten plaats met waterballetten en duikwedstrijden (tot 1930).

OOSTENDSE FIGUREN.

Op 23 september 1923 werd een grote waterfontein (20m hoog) met kleurverlichting ingehuldigd om de pas verwezenlijkte waterverbinding tussen Wallonië en Oostende te vieren. In 1927 krijgt de

Oostendse musicus Edmond Lapon een beeldplakket op een zuiltje tegenaan de grote vijver. Het verdween weldra en werd later bij een ruimbeurt uit het water opgevist; vandaag wordt dit bewaard in het Heemmuseum De Plate. Ook in 1927 werd het authentiek scheepje van ontdekkingsreiziger Stanley in het park geplaatst. In 1932 verhuisde het naar een plaats bij de sluis Demey in de haven, vanwaar het in 1949 naar het Koloniaal museum van Tervuren werd overgebracht; in 1956 werd het aan Kinshasa (Zaïre) uitgeleend vanwaar het nooit meer terug kwam.

In 1930 werd in de hovingen van het Kursaal het borstbeeld van de grote Oostendse kunstschilder James Ensor onthuld in tegenwoordigheid van de meester zelf. Het kwam naderhand in het Leopoldpark terecht maar werd er in 1985 weggenomen en naar het Ensorhuis overgebracht omdat het door de spreekwuitwerpselen te veel werd aangetast. Een afgietsel kreeg wel een plaats ter hoogte van de Koninklijke Galerij op de zeedijk waar het weldra moest wijken voor het standbeeld van Koning Boudewijn en hernieuwde dan maar het parkverblijf van zijn voorganger. In dezelfde jaren dertig werd een gedenksteen van de in Oostende geboren (1862 – zelfde geboortedatum van het park) Jules Malfeyt, vice-gouverneur van Belgisch Congo onder Leopold II, in de hovingen geplaatst.

De “Trinkhall”, alwaar men mineraal water kon drinken en stortbaden nemen, werd gebouwd in 1877 en afgebroken rond 1960. Vooraan het Bacchusbeeld, de god van de wijn.

HET BLOEMENUURWERK

In 1933 werd voor de eerste maal het bloemenuurwerk, met 12.000 bloemen en elk jaar volgens een actueel thema uitgetekend, aangebracht op de plaats waar nu “Dikke Mathille” is gelegen. Het uurwerk werd begiftigd met een bronzen klok die gegoten werd in 1748 en afkomstig is uit de toren van de oude St. Pieterskerk die in 1898 afbrandde. In 1956 kwamen er ingrijpende veranderingen wegens het aanleggen van een aftakking van de autostrade tot aan het Kursaal (beslissing gemeenteraad 2 december 1955 na verhitte discussies). Het park dat tot tegen het postgebouw reikte, werd hierdoor ruim ingekort en het bloemenuurwerk moest worden verlegd naar de plaats waar het vandaag ligt (1963). De grootse waterfontein, achter het uurwerk gelegen, overleefde die ingreep niet. Op de oorspronkelijke plaats van het bloemenuurwerk kwam het liggende beeld “De Zee”, een meesterwerk van Georges Grard, en zeer vlug door de oostendenaars met de naam “Dikke Mathille” betiteld. Kenmerkend is dat dit zich strekkende beeld op de grens van twee parochies ligt zodat St.-Jozef zich op het hoofd, de armen en de borst kan beroemen terwijl St.-Petrus en Paulus

zich tevreden moet stellen met de buik, de billen en de benen. Eigenlijk een mooi compromis want St. Jozef heeft wel het mooiste deel maar St. Petrus en Paulus bezit toch zeker territoriaal overwicht

Versieringen in het stadspark, die 's avonds werden verlicht. Rechts een Venusbeeld dat men wegens haar naaktheid op een nacht vernielde. In het midden een namaakgondel als rustplaats voor de eenden en links een hert. Dit laatste als herinnering aan een tentoonstelling over hygiëne die in 1888 in het park plaats vond.

RESTAURATIE;

Sinds 1980 werd de nood aangevoeld het door de oorlog en overstroming (1953) aangetaste park terug in zijn vroegere glorie te herstellen. De vijver kreeg een geslaagde ruimbeurt waarbij heel wat verroeste fietsen en ander slukstort werden bovengehaald. Midden de waterplas kwam een waterspuwende vis, heden vervangen door een hoog opspuitende fontein. In 1984 werden de restanten van de oude stadsmuur terug bloot gelegd en de door klimop overgroeide stenen leeuw van takken ontdaan, verguld en van avondverlichting voorzien. Het bloemenuurwerk werd verrijkt met een dagkalender wat vooral bij toeristen bijval geniet gezien de dag van hun verblijf op de vakantiefoto nu bevestigd wordt. Ook pas gehuwden maken er gretig gebruik van om het album van hun huwelijk origineel te dateren. De oude bronzen klok boven het uurwerk werd voorzien van een nieuw slagmechanisme zodat het elk uur terug zijn woordje kon meespreken (ondertussen alweer defect).

In 1985 greep een verfrissende snoeibeurt plaats waardoor meteen de hinderlijke spreuwenplaag aan de straatkant verdween. Een uitgebreide boomplantingsactie door schoolkinderen bracht een verscheiden assortiment van nieuwe en meer ziektebestendige bomen bij. Ook de zanderige paden, bij regenweer steeds in slijkerig moes herschapen, werden verhard om het veilig wandelen in alle omstandigheden mogelijk te maken. De kiosk en de typische bruggetjes werden onder handen genomen en van een nieuwe verflaag voorzien.

Innoverend sinds 1990 is zeker de ontworpen beeldenroute met de bedoeling een link te creëren tussen het ondertussen gefusioneerde stedelijk museum (Wapenplein) en het provinciaal museum voor moderne kunst (Romestraat). Typisch hierbij is dat vooral beroep werd gedaan op standbeelden die elders om allerlei redenen moesten verwijderd worden en in het park een tweede onderkomen vonden: "James Ensor" (De Valeriola – repliek van Duriez) terug van weggeweest en

oorspronkelijk in het prieel vóór het Kursaal, “De Wind” (Bulcke) vanuit het Vuurkruisenplein, “Vier allegorische koppen” (Copers) vanuit een depot in Frankrijk, “Zeemeermin” (Kreitz) vanuit het Feestpaleis, “Ruimtelijke zelfstandigheid” (Holmens) vanaf de Albert I promenade.

Toen het Leopoldpark nog groot was. Een zicht vanop het Postgebouw (circa 1910)

EPILOOG.

In 2011 zal het Leopoldpark 150 jaar bestaan. Het heeft al die tijd de bouwwoede in de stad grotendeels overleefd en als zodanig zijn functie ongeschonden bewaard. Met de jaren werd het wel aangepast aan sommige tijdsgebonden voorkeuren (behalve het minigolf-domein dat te afgesloten ligt en beter zou moeten ingepast worden door bv. de hoge omheining te vervangen door een ringgracht met toegangsbruggetje).

Veel heeft het park ondertussen beleefd: twee oorlogen weerstaan, Oostende onder water doorzwommen, ondergrondse garages aan zijn wortels gevoeld, zilte zeelucht en stormen getrotseerd, een kioskbrand bedwongen, geslaagde en minder gelukkige ingrepen ondergaan, de dreigende boomziekte (olmenziekte) overleefd, voedende biotoop gebleven voor zwemmende, vliegende of kruipende fauna, maar vooral kijkgenot en rust bezorgd aan zoveel generaties wandelaars. De talrijke bezoekers van vandaag blijven architect Fuchs dankbaar om die parel in het midden van de Stad aan Zee !

BRONNEN.

- (1) C. Loontjens: Ostende monumentale et pittoresque, 1^e partie (Ostende; Imprimerie de la Cour).
- (2) V. Foutry: Merkwaardige bladzijden uit de geschiedenis van Oostende (1938).
- (3) C. Vermaut: Oostende onder water - Oostende, 2003 - (Oostendse Historische Publicaties; nr. 10)
- (4) O. Vilain: Den Hof, in: Langs de kateien (1974).
- (5) A. Vandenauweele: Gas, electriciteit en water te Oostende (1981).
- (6) J. Wattelle: Leopoldpark 125 jaar: interne dienstnota (Oostende 1986).
- (7) R. Desnerck & F. Vandenbussche: Oostende binnenste buiten (1987).

- (8) N. Hostyn: *Leopold II en Oostende* – Antwerpen: VTB. 1984 – (Vlaamse Toeristische Bibliotheek; nr. 287).
- (9) J.G. De Brouwere: *Waarom hebben wij nog een park midden in de stad?* in: *De Plate*, februari 1991.
- (10) S Ippel: *Uit mijn oude doos*, in: *De Plate*, maart 1998.
- (11) W. Rabau: *Voor Koningin geboren* (2000).
- (12) Braet: *Beeldhouwwerken in steen*: brochure “Steen” (2003).
- (13) E. Smissaert: *Het doorsteken van de “autostrade” doorheen het Leopoldpark te Oostende: 1ste helft 1956*, in: *Open Monumentendag Oostende 2004* (brochure).
- (14) E.Smissaert: *Openbare uurwerken in Oostende*, in: *De Plate*, juni 2008.
- (15) *Verklarende borden* bij diverse standbeelden in de stad (Cultuurdienst Oostende).

EEN STUKJE STRAND VAN OOSTENDE OP HET GRAF VAN HERNI STORCK

door **Patrick VANSLAMBROUCK**

Tien jaar geleden, op 17 september 1999, overleed Henri Storck te Brussel. Na een uitermate actieve carrière als cineast met internationale faam (ten bewijze hiervan de ongeveer 70 films die hij draaide in 60 jaar), koos hij voor een laatste rustplaats op het kerkhof van Elsene te midden van zijn naasten – zijn moeder en zijn eerste echtgenote. Zonder daarbij te vergeten zich een stukje van de biotoop uit zijn Oostendse jeugd toe te eigenen: dat van het strand. Een beeld, zo gegrepen uit zijn “Beelden van Oostende” (1929)”. *Ik zou af en toe best willen ondergedompeld zijn in de oceaan , genieten van de vredige slaap van de dood, dromen van vissen, algen en haarlokken van sirenen* (H. Storck).

